

1. Конституція України у судових рішеннях / М.П. Орзіх, А.А. Зеров, Д.С. Терлецький. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – С. 120.
2. Про громадські об'єднання : Закон України від 25 березня 2012 року № 4572-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 30. – Ст. 1097.
3. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 року № 2460-XII із змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 504.
4. Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно правового статусу неурядових організацій у Європі CM/REC (2007) 14 від 10 жовтня 2007 року / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_937.
5. Рішення Європейського суду з прав людини по справі «Корецький проти України» від 3 квітня 2008 року (Скарга № 40269/02) [Електронний ресурс] / Європейський суд з прав людини. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-126013>
6. Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі, прийняті учасниками багатосторонньої зустрічі, організованою Радою Європи 5 липня 2002 року / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_209.

ЗМІНИ ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ, ВНЕСЕНІ НА РОЗГЛЯД ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Ковальчук О.Б.

*кандидат юридичних наук, заслужений юрист України,
доцент кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»*

Конституція – це фундамент, на якому зводиться будівля держави. Вона повинна захищати суспільство від тих, хто здійснює владу, адже у відносинах «держава-індивід» держава є потенційно сильнішою, може застосовувати до індивіда примусовий примус. Конституція покликана окреслити навколо кожної людини межі, яких ні держава, ні службовець переступити не може [1, с. 8-9]. Важливо, щоб Конституція України була саме такою.

За останній період часу в Україні питання розробки та внесення змін до Конституції України набуло надзвичайно важливого значення.

Воно широко обговорюється в громадських та політичних колах, турбує без винятку всіх, від Президента України до громадянина.

Так, в червні 2014 року Президент України вніс до Верховної Ради України проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування)» [2], що було зумовлено суспільно-політичною ситуацією в державі, військовими діями на сході України, анексією Криму та взятими Україною зобов'язаннями перед Європейським Союзом.

Спробуємо частково проаналізувати, які із запропонованих змін можуть бути корисними, а котрі потребують доопрацювання.

Зокрема пропонується виключити п. 6 ч. 2 ст. 81 Конституції України, яким передбачається, що повноваження народного депутата України припиняються достроково у разі невходження народного депутата України, обраного від політичної партії (виборчого блоку політичних партій), до складу депутатської фракції цієї політичної партії (виборчого блоку політичних партій) або виходу народного депутата України із складу такої фракції. Не можемо погодитись з такою позицією, оскільки це свого роду політична відповідальність депутата, адже коли кандидат в депутати визначається від якої партії він балатується він одночасно визначається і з політичним напрямком, який він представлятиме. І коли громадянин на виборах віддає свій голос за відповідного депутата, то він довіряє йому саме асоційоване з тією чи іншою політичною силою політичне бачення майбутнього розвитку держави. Інша справа, коли депутат самовисуванець, такий кандидат не має політичних зобов'язань лише програмні перед виборцями свого округу. Вважаємо, що в даному випадку потрібно виходити з того, що порушуються права виборця, а вони є первинними у співвідношенні з правами народних депутатів України.

В зв'язку з вищенаведеним вбачається неприйнятною пропозиція виключити ч. 6 ст. 81 Конституції України, де передбачено, що у разі невходження народного депутата України, обраного від політичної партії (виборчого блоку політичних партій), до складу депутатської фракції цієї політичної партії (виборчого блоку політичних партій) або виходу

народного депутата України із складу такої фракції його повноваження припиняються достроково на підставі закону за рішенням вищого керівного органу відповідної політичної партії (виборчого блоку політичних партій) з дня прийняття такого рішення. Адже, ми не можемо відходити від практики застосування політичної дисципліни, інакше потрібно змінювати змішану виборчу систему на чисто мажоритарну.

Водночас, можна вважати слушною пропозицію визначити в ч. 1 ст. 82 Конституції України, що Верховна Рада України є повноважною за умови обрання і складення присяги не менше як двома третинами народних депутатів України від її конституційного складу. Ця норма створює цілісну картину за яких умов парламент набуває повноважень приймати відповідні рішення.

Також видаються вдалим запропоновані редакції ч. 5 - 7 ст. 83 Конституції України щодо формування парламентської коаліції. Однак ч. 8 ст. 83 Конституції України в запропонованій редакції визначає, що у Верховній Раді України гарантується діяльність парламентської опозиції і цим обмежується. Думаємо недостатньо лише зазначити, що діяльність гарантується, варто передбачити конкретні положення щодо прав опозиції з метою уникнення конфліктних ситуацій в парламенті.

Ч. 9 ст. 83 Конституції України пропонується передбачити, що організація і порядок діяльності парламентської коаліції та парламентської опозиції у Верховній Раді України встановлюються законом про Регламент Верховної Ради України. Вважаємо, що не варто в Основному Законі робити посилання на конкретний нормативний акт, оскільки закон в даному випадку виступає як нормативний акт, яким затверджується процедурний документ – регламент Верховної Ради України, таким документом згодом може бути і постанова парламенту.

Ч. 10 ст. 83 чинної Конституції України стосовно положення, що депутатська фракція у Верховній Раді України, до складу якої входить більшість народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України, має права коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, передбачені Конституцією, пропонується виключити. Така пропозиція вважається правильною, адже виключить

можливість маніпуляцій щодо створення та належного функціонування парламентської коаліції.

П. п. 12-1 та 12-2 ст.85 проекту Конституції України пропонується надання згоди на призначення на посаду Президентом України Голови Служби безпеки України, Голови Державного бюро розслідувань; висловлення недовіри Голові Державного бюро розслідувань, що має наслідком його відставку з посади. Більш правильними вбачаються положення чинної Конституції України, де визначено, що Верховна Рада України призначає на посаду та звільнення з посади за поданням Президента України Голову Служби безпеки України та передбачити таке ж положення щодо Голови Державного бюро розслідувань, адже в Україні парламентсько-президентська форма правління.

Також, не можна погодитись з пропозицією передбачити в п. 25 ч. 1 ст. 85 Конституції України виключення положення щодо надання парламентом згоди на звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора України. Така практика існувала донедавна і призвела до узурпації влади колишнім Президентом України та жаклих наслідків для народу України.

Щодо ст. 106 Конституції України вважаємо неприйнятною пропозицію надати Президенту повноваження достроково припинити повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи органу місцевого самоврядування у випадку, визначеному Конституцією.

Таким випадком передбачається встановлене висновком Конституційного Суду України порушення рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи органу місцевого самоврядування Конституції України, що є підставою для дострокового припинення Президентом України повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування.

Ми не повинні забувати, що орган місцевого самоврядування обирається територіальною громадою. В свою чергу територіальні громади наділені правом місцевого самоврядування, тобто правом особисто або шляхом формування органів місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення на підставі і в порядку визначеному Конституцією та законами України [3, с. 487].

Стаття 8 Європейської хартії місцевого самоврядування, ратифікованої Україною, передбачає, що будь-який адміністративний нагляд за діяльністю місцевих властей, як правило, має на меті тільки забезпечення дотримання закону та конституційних принципів [4].

Тому не виникає заперечень при пропозиції надати Президенту України права за поданням представника Президента України у відповідному регіоні зупиняти дію рішення Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи органу місцевого самоврядування з мотивів його невідповідності Конституції України з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо його конституційності. Ніхто ж не припиняє повноважень Верховної Ради України, якщо Конституційний Суд України визнає той чи інший закон, прийнятий нею, неконституційним, такий закон втрачає юридичну силу. Отже, вважаємо, що Президент не має права припиняти повноваження органу місцевого самоврядування, оскільки це пряме порушення прав територіальної громади.

Аналіз даного питання показує, що думки і підходи вчених-юристів, практиків є різноманітні, однак питання є надто важливе і потребує всебічного обговорення і врахування думок різних юридичних шкіл, практиків, політиків, громадських організацій та громадян. Так, зміни потрібні нам як найшвидше, але без глибокого аналізу та врахування думок та пропозицій всього суспільства вони залишаться недосконалими.

Зміни не можна пропонувати відірвано від практики, зокрема не можна пропонувати ту чи іншу норму до Конституції, якщо відсутнє реальне бачення визначення відповідного питання на рівні законодавчому та підзаконному. Також не буде сприятливим внесення змін до Конституції України окремими частинами в різні періоди часу, як це пропонується зробити.

Є сподівання, що Конституційна комісія утворена відповідно до Указу Президента № 119 від 3 березня 2015 року [5], яка вже розпочала свою роботу, стане тією площадкою напрацювання виважених змін до Конституції України, яка буде готовою до справді широкого всенародного предметного обговорення. Основною метою змін до Конституції України має бути закріплення на найвищому рівні положень

щодо реального розвитку держави в напрямку реалізації і захисту прав громадян України у всіх сферах суспільного та державного життя.

1. Осятинський В. Твоя Конституція. – Варшава. – Програмна ініціатива «Права людини і правосуддя» Міжнародного фонду «Відродження». – 2014. – 123 с.
2. Проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування)» № 4178а від 26.06.2014 р. та № 1655-VII від 02.09.2014 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник. / за заг. ред. проф. Олійника А.Ю. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 554 с.
4. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
5. Указ Президента України № 119 від 3 березня 2015 року «Про Конституційну Комісію»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ КОРЕКЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ

Мартинюк Р. С.

*кандидат політичних наук, доцент кафедри
державно-правових дисциплін
Інституту права ім. І. Малиновського
Національного університету «Острозька академія»*

Як за змістом первинної, так і чинної редакцій Конституції України простежується переважно логіка організації влади, яка відповідає концепції змішаної республіки. Для України вибір на користь змішаної республіканської форми правління в певному сенсі є безальтернативним: традиційна неспроможність Верховної Ради України контролювати й обмежувати дії «сильного» Президента робить надто небезпечним розрахунок на ефективність президентської форми правління, а відсутність чисельного середнього класу і крупних центристських партій залишають даремними сподівання на мінімальну життєздатність класичної парламентарної республіки. Разом із тим, організацію влади, інституціоналізовану як первинною редакцією Основного Закону, так і